IL-BIDWI

FOLJU MAĦRUĠ DARBA FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

EDITUR: J. ORLANDO-SMITH.

ru. 115 | MARZU, 1949. | Nru. 115

L-Għanqbut tan-Nannu

HIJA ħaġa magħrufa minn kulħadd illi n-natura hija l-qofol ewlieni ta' kull suċċess fil-kobor tal-għelejjel, iżda għall-ɔdiewa tagħna dan ma għandux ifisser li dak li kien jagħmel n-nannu huwa dejjem l-aħjar u li ma hemmx rimedji sabiex ntejbu l-koltivazzjoni tal-prodotti u nħarsu s-siġar u l-uċuħ agħna minn mard, permezz ta' rimedji li mhux biss in-nannu kien għadu ma jafx bihom, iżda li x-xjenza kienet għadha ma kixfithomx.

Il-Gvernijiet tad-dinja kollha jon-u l-miljuni tal-liri jgħinu lix-xjen-ti tagħhom sabiex bil-kuri u l-etodi moderni li jikxfu jgħinu lill-edja ta' pajjiżhom tiġi 'l quddiem jiftħu l-imħuħ tal-bdiewa biex ju-w dawn il-metodi moderni li bi-ɔm jistgħu jieħdu wċuħ akbar u żaw kuri kontra kull mard. Dan d hux il-każ li wieħed jgħallem lill-dwi x'għandu jiżra' IŻDA huwa każ li wieħed jgħallmu kif għandu żra' bil-metodi moderni, liema isturi għandu juża biex iħares mill-ard l-għelejjel li jkollu, u kif għan-ı jrabbi l-annimali tiegħu skond is-ngħa.

Hija ħrafa li wieħed jgħid li l-dwi m'għandux x'jitgħallem. Bħal a huwa l-bniedem hekk ukoll li-anti u l-annimali. Ix-xjenza dej-m tikxef rimedji ġodda għat-tħa-s u l-fejqan ta' kull ħlieqa. Min ri kien jimrad bid-difterja, in-nan-ı kien ikollu jħallih imut fgat. ħa! ġidri u għal għadd kbir ta' ard ieħor in-nannu u l-bużnannu a kellhomx rimedji, u minkejja l-ħasra u s-sogħba kollha li kienu ossu, kienu jikkrepaw fihom infu-om u jaraw lil uliedhom u lil qra-thom jinqerdu qasir il-għomor.

Għal ħafna mill-mard il-lum ma adux dak li kien. Ix-xjenza u l-erf tal-bniedem għamlu sejbiet li sslu barka u hena fost għadd kbir ' maħluqin u kif fuq il-bniedem, kk ukoll fuq l-uċuħ, it-tjur u l-an-mali, instabu rimedji ġodda li mis-rijietna ma kienu ħolmu qatt bi-m. Il-lum ma għadux dak li kien d-dinja tinsab miexja 'l quddiem b'passi ta' ġgant bi progress kbir.

Il-ħamrija tiftaqar bħal ma l-an-nimali jabbastardjaw ruħhom. Id-demel tal-ħaxix instab li jagħti ħajja ġdida lill-art. It-tahlit tar-razez isaħħu l-annimali u lit-tjur. Dari n-nannu ma kienx jaħti meta jmurlu l-wiċċ tal-patata u tal-għeneb, il-bidwi tal-lum ħaqqu stmerrija meta jmorrulu dawn l-uċuħ, l-għaliex bi ftit kupru għandu f'idejh ir-rimedju li jista' jsalvahom.

Fejn qatt in-nannu seta' jiġi moqdi bil-moħriet tal-mutur, il-makna tad-dris u għadd ta' inġenji oħra? Fejn qatt kellu d-D.D.T., il-Gammexane, il-Katakilla u għadd ta' misturi oħra li qegħdin iħarsu mill-mard lill-uċuħ u lis-siġar? Kif setgħu qatt missierijietna jfejqu lili-bhejjem ta' l-ifrat mill-pesta, mill-mard tad-drieg ħ u mill-marsuttil, jew lill-majjali mill-irsipla, jew lit-tjur mill-ġidri, mill-imħat u mill-irjieħ, jew lill-fniek mill-muzalz, mill-coccidiosis u elf ħaġa oħra, meta r-rimedji għall-fejqan jew kura ta' dan il-mard kienu għadhom ma nstabux?

Il-fehma ħażina li l-bidwi m'għandux x'jitgħallem għandha tindifen. L-għanqbut tan-nannu għandu jitwarrab mill-imħuħ ta' dan is-seklu u naħdmu biex il-għerf li tikxef ix-xjenza, ngħallmu xi ftit minnu lill-bidwi tagħna biex jibda jaħdem skond il-metodi moderni, għall-ġid tiegħu stess u għall-ġid ta' artu.

ID-DEMEL TAL-HAXIX

Meħud mid-Diskors li għamel l-Eċċellenza Tiegħu l-Gvernatur nhar il-Gandlora.

Jinsab aspett ieħor f'dawn il-kwistjonijiet ta' nutriment u saħħa nazzjonali li nixtieq insemmi hawn fil-qosor. L-istess bħalma s-saħħa tal-bnedmin tiddipendi fil-biċċa l-kbira mill-ikel li jieklu, hekk is-saħħa ta' l-annimali tiddipedi mill-ikel tagħhom, u s-saħħa tax-xtieli wkoll tid-dipendi min-nutrimenti li jsibu fil-ħamrija. *B'hekk is-saħħa tal-bniedem tiddipendi mis-saħħa tal-ħamrija li hija fl-aħħar mill-aħħar il-għajn minn fejn jinkiseb dak kollu li jiekol.* Il-fertilità tal-gżejjer ta' Malta nbniet u nżammet kif inhi b'metodi tradizzjonali tal-biedja għal bosta mijiet ta' snin. Aħna, għalhekk, għandna naħsbu ħafna qabel ma nagħmlu tibdil fodamentali. Kien il-prinċipju li jingħata lura lill-ħamrija l-fdal kollu tal-ħaxix u ta' l-annimali li huwa t-tmiem jew il-prodott li joħroġ mill-proċess tal-ħajja. Dan il-prinċipju għandu jibqa' jintuża, iżda jista' jsir aħjar u aktar ipperfezzjonat. L-esperimenti u t-tiftix ta' nies

(Ikompli fil-faċċata 2)

IL-MARDA TAL-GLATA

Hafna mill-uċuħ tal-patata tar-rebbiegħa tfaċċaw mill-ħamrija. Tafdawx! Bexxuha mill-ewwel ħalli tħarsuha mill-mard. Bexxuha fil-għodu kmieni u jekk tagħmel xita qawwija bexxuha mill-ġdid.

Sakemm tilħaq bexxuha mill-inqas tliet darbiet f'intervalli ta' bejn il-15 u l-20 ġurnata.

Isimgħu minn dawn it-twissijiet tagħna biex ma jiġrilniex bħal ma ġralna fil-wiċċ tax-xitwa li tlifnih kważi kollu u kellna nimpurtaw il-patata ta' barra.

Iftħu moħħkom għall-ġid tagħkom u għall-ġid tan-Nazzjon. Il-ftit soldi li taħlu fil-mistura Burduliża jistgħu jiswewlkom mitkulhom deheb

BEXXU ISSA!!!

RABBU D-DUNDJANI

IS-SUQ tad-dundjani jitlob li dawn it-tjur ikunu waslu għall-qatla għal Milied, iżda sabiex dan isir ikun meħtieġ li d-dundjani ma jitfaqqsux fl-ewwel xhur tas-sena. It-tfaqqis tad-dundjani jista' jiddawwar sa Lulju u b'hekk sa l-aħħar tas-sena jkollna provvista ta' dundjani għal qatla li la jkunu kbar wisq u l-anqas żgħar iżżejjed. Għalkemm bħalissa ż-żmien għadu sewwa biex wieħed jibda t-tfaqqis tad-dundjani, ikun jaqbel ħafna li min ikun beħsiebu jrabbi d-dundjani jagħmel minn qabel il-preparamenti meħtieġa sabiex it-trobbija tirnexxi ta' profitt.

Id-dundjani jeħtieġu kondizzjonijiet tajba ta' l-art li jitrabbew fuqha u attenzjoni kbira li ma jintrikbux mill-parassiti. Fl-ewwel jiem il-flieles tad-dundjani aktarx li jkollhom drawwa jieklu l-ħmieġ tagħhom stess u dan jagħmlilhom ħażin ħafna. X'uħud jitilqu xi fellus jew tnejn mad-dundjani ż-żgħar sabiex minnhom huma jitgħallmu jieklu u jfittxu l-għalf li jingħatalhom.

Qatt la tagħlef lid-dundjani qabel ma jgħaddu 36 siegħa wara t-tfaqqis. L-għalf tagħhom ma jvarjax wisq mill-ikel tattiġieġ, iżda jkun tajjeb li għall-bidu jingħatalhom ftit bajd imgħolli li jitqatta qabel ma jintgħalef u wieħed jeħtieġlu jżomm f'rasu li d-dundjani jieklu wisq aktar ħaxix minn tjur oħra, u għalhekk jaqbel li jkollhom fejn jirgħu.

Id-dundjani kollha tant kbar kif ukoll żgħar iħobbu wisq il-frak tal-ġebla, talfranka u ma għandhomx jitħallew neqsin minnha. Ix-xemx hija meħtieġa ħafna għalihom u għandhom jintgħalfu wkoll smida niexfa u tagħsida kif ukoll xi qamħ. Meta jkollhom erba' xhur l-irġiel għandhom jiġu magħżulin min-nisa. Id-dundjani qatt ma għandhom jintgħalfu żżejjed, iżda meta jasal iż-żmien tas-simna, għall-bidu ta' Novembru, jinħtieġ li ma jitħallewx iżjed jiġru fil-beraħ, jintgħalfu tajjeb u bl-abbundanza, fi-waqt li jitnaqqsilhom ħafna l-għalf aħdar. B'hekk id-dundjani jismnu ħafna fi żmien qasir u jagħtu profitti sbieħ lil min irabbihom.

HOSJIEN

Dan l-aħħar instab mezz xjentifiku sabiex is-sriedek żejda jitnisslu minnhom il-ħosjien, minflok l-operazzjoni tal-qtugħ kif issir hawn Malta. Pillola tas-"Stilboestrol" li tiġi mdeffsa taħt il-ġilda fuq il-għonq ta' serduk tnissel ħasi li jipprovdi laħam aktar bnin u jerfa' piż iżjed minn ħosjien imnisslin bl-operazzjoni talqtugħ.

ID-DEMEL TAL-ĦAXIX

(Ikompli mill-ewwel faċċata)

bħal Sir Albert Howard, u l-esperjenza ta' bnedmin prattiċi li fl-inħawi kollha tad-dinja adottaw il-metodi tiegħu filkultivazzjoni ta' l-uċuħ, urewna kif għandu jsir dan.

Jien ma rridx indewwimkom il-lum billi nidħol fl-irqaqat. Fil-ġonna ta' San-t'Anton issa ili sentejn miexi fuq esperimenti ta' din ix-xorta b'riżultati mill-aħjar. Il-fdal kollu tal-ħaxix hu mħallat xjentifikament ma' ammont żgħir ta' demel tal-bhejjem u magħmul fertilizzatur mill-aqwa għall-fjuri, ħxejjex, u uċuħ oħra. Il-proċess hu sempliċi ħafna u ma għandux bżonn ta' apparat speċjali, u jiena fissirtu f'karta volanti li d-Dipartiment tal-Biedja stampa bil-Malti u blIngliż.

Kull min ikun irid kopji stampati tattagħrif kif jinħadem dan id-demel talħaxix, u kif għandu jaħdem il-kaxxa li jsir fiha, ikun jista' jikseb dan it-tagħrif mill-Uffiċċju tal-Biedja, 53, Triq l-Isqof, il-Belt.

OĠĠETTI GĦALL-BEJGĦ

Id-Dipartiment tal-Biedja sejjer ibiegħ b'offerti li jgħalqu fil-15 ta' Marzu, 1949, għadd ta' affarijiet li ma għadhomx aktar tajba għall-użu.

Dawn l-oġġetti jikkonsistu f'ħadid, glud, spare parts tal-motors, għodod, ħatab u ipkubaturi li wieħed jista' jarahom fil-ġranet tax-xogħol fil-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, il-Marsa.

Min irid formola u lista ta' dawn laffarijiet jista' jiksibha mill-Uffiċċju tal-Biedja, 53, Triq l-Isqof, il-Belt, jew mill-Qasam tal-Gvern, -Għammieri, il-Marsa, fil-ġranet tax-xogħol.

GĦALIEX IL-ĦAXI[...] HUWA HEKK SKA[...]

Fil-31 ta' Jannar li għadda, "Malta Horticultural Society" [...] lha l-Laqgħa Ġenerali Annwali f' la Salle Palace, il-Belt. Fost aff[...] jiet importanti, il-ħabrieki Segre[...] rju tas-Soċjetà, is-Sur Karm Za[...] mit Marmarà M.B.E., fisser il-g[...] liex il-ħaxix huwa hekk skars b'[...] il-kliem li ġej:—

"Xi whud jistagħġbu l-għaliex fil-w[...] li ġa kellna 21.11 pulzier ta' xita l-ħ[...] jex għadhom hekk skarsi. L-ewweli[...] ħadd ma għandu jinsa -fatt li l-ħxej[...] ma jilħqux minn fil-għaxija sa fil-għo[...] Xi ħxejjex tax-xitwa jinżergħu fir-reb[...] għa u fil-bidu tas-sajf, u dana kien is-s[...] li għaddiet qabel ma bdiet l-aħħar n[...] kbira. Ħafna minn dawk il-ħxejjex [...] rnexxewx minħabba n-nuqqas ta' l-i[...] fil-bidu tal-koltivazzjoni tagħhom. [...] qagħda ħżienet meta l-Gvern ħass il-ħ[...] ġa li jipprojbixxi l-użu ta' l-ilma tal[...] għas-saqwi fil-waqt li issiġilla l-viti[...] kollha li kien hemm fil-ġonna privati. [...] wisq kienu l-pjanti li ma nqerdux fis-s[...] l-għaliex, kif soltu jiġri taħt ċirkost[...] zi bħal dawn, il-mess u ħafna mard ie[...] malajr tfaċċaw fuq il-pjanti u għa[...] fuqhom ħerba sħiħa. Intom għalhekk [...] hmu illi l-benefiċċju sabiħ tax-xita li [...] lna f'dan l-istagun normali, ma jibd[...] jinħass, din is-sena, qabel is-sajf li ġ[...]

MHUX TALLI għandek tagħti lit-[...] il-frak tal-qawwi msejjaħ "grit", iżda [...] li ma għandekx tagħtihulhom bir-razz[...] Agħti lit-tjur il-frak tal-qawwi kollu [...] jifilħu jikkonsmaw.

Il-Qerda tal-Ħaxix Ħażin

GĦANDU mnejn li minn hawn u ftit taż-żmien ieħor is-sikkina biha nqaxxru l-ħaxix ħażin minn wiċċ l-art ma jkollniex għalfej[...] insinnuha sikwit biex tiflaħ taħta' l-ħaxix ħażin u għandu mnejn uko[...] li dalwaqt il-lexxuna flok li nużawha biex naqilgħu biha l-ħaxix qerrie[...] ta' madwar il-pjanti nibdew nużawha biss sabiex nonqxu l-art ħafif ħaf[...] u dawn iż-żewġ għodod żgħar, is-sibkina u l-lexxuna, jiġu mqegħdi[...] f'mużew ta' l-antikitajiet sabiex jibqgħu bħala tifkira tal-għodod ta' inqħoddi.

Kull invenzjoni li biha jirnexxilna nnaqqsu t-tbatija u t-telf ta' żmien, inħarsu lejha bħala barka f'dawn iż-żmenijiet li fihom kulħadd huwa mgħaġġel filħidma tiegħu u jagħmel kull ma jista' biex jitlef l-inqas ħin possibbli sakemm ikabbar il-prodotti tant meħtieġa. Il-preparati li dan l-aħħar ġew invintati u li għadhom qegħdin jiġu ipperfezzjonati għall-qerda tal-ħaxix ħażin ġew milqugħin b'ħeġġa l-aktar kbira mill-bdiewa u l-ġardinara kollha li jafu jaħdmu bis-sengħa biex jiġbru l-akbar prodotti bi tbatija u telf ta' żmien mill-inqas.

L-ewwel ma rnexxielhom jintebħu xjenati kien li ċerti sustanzi kellhom ilħila jġagħlu l-bċejjeċ tal-pjanti għat-tnissil ixenxlu l-għeruq wisq qabel dawk ilbċejjeċ l-oħra li ma jiġux ittrattati bih[...] **Wara dan, ix-xjenzati intebħu li ċe[...] sustanzi flok li jġagħlu l-bċejjeċ jarmu[...] xniexel, kienu javvelenawhom u joqt[...] hom fi żmien qasir, mingħajr ma jagħm[...] ħsara lill-pjanti li nikkultivaw. B'[...] il-preparat ġdid dawk il-pjanti li kellh[...] weraq artab u sufi ġew maqtulin fil-wa[...] li dawk il-pjanti li jitilgħu dritti u jo[...] lew u l-weraq tagħhom kien lixx u [...] pil, ma ġewx milqutin mill-preparat [...] riedi. B'hekk l-esperti rnexxielhom [...] du l-ġarġir minn fost l-uċuħ taċ-ċirija[...]**

Ix-xjenzati għad ma rnexxielhomx is[...] preparat li joqtol il-ħaxix ħażin ko[...] ikun ta' liema razza jew varjetà jk[...] iżda hemm tama qawwija li jirnexxilh[...] jagħmlu dan fi żmien qasir.

Meta l-Papri joħorfu

(*K. Vella Haber*)

IL-FATT li t-trobbija tal-papri mhix hekk komuni fil-Gżejjer tagħna juri li hemm xi ħaġa ħażina fit-trobbija tagħhom u minħabba f'hekk il-papri għadhom ma ġibdux l-attenzjoni li jixirqilhom minn dawk li jrabbu t-tjur. Din ix-xi ħaġa ħażina fit-trobbija tagħhom tiġri l-aktar meta l-papri joħorfu.

Il-papri jbidu bajd wisq iżjed mit-tiġieġ, jagħtu laħam tajjeb għall-mejda, jitrabbew b'inqas diffikultajiet mit-tjur, jikbru aktar malajr u ma humiex suġġetti għal dak il-mard kollu li jolqot lit-tiġieġ. Iżda meta l-papri joħorfu, għandhom mnejn idumu erba' xhur sakemm jerġgħu jifthu jbidu.

Meta l-papri jdumu dawk ix-xhur kollha maħrufin ikun ifisser li hemm xi ħaġa ħażina fit-trobbija tagħhom li minħabba fiha ma jibqgħux ifendu.

Jiġri wkoll li papri li joħorfu jerġgħu jifthu jbidu wara żmien qasir, iżda wara li jkunu biedu għadd ta' bajd jerġgħu joħorfu mill-ġdid. Hawn ukoll ikun ifisser li t-trobbija tagħhom mhix qiegħda ssir bis-sengħa.

Xi jkun hemm ħażin fit-trobbija tal-papri meta jiġri dan? Il-kaġun ikun qed jitnissel minn żewġ affarijiet li huma nuqqas ta' għalf tajjeb biex iżommu l-produzzjoni tal-bajd u jkun messhom inqatlu għall-mejda.

Sabiex il-papri ma jithallewx maħrufin iżjed milli jmisshom ikun meħtieġ illi dment li jkunu maħrufin jibqgħu jiġu magħlufin ikel tajjeb u abbundanti. Papri maħrufin jiekle kważi daqs papri li jkunu jbidu u għalhekk jekk jitnaqqsilhom l-għalf huma jdumu maħrufin iżjed milli jmisshom. Wara li joħorfu l-papri jtellgħu r-rix malajr iżda biex jagħmlu dan ikunu jinħtieġu ikel bis-sengħa u ħafna. Meta l-papri ma jkollhomx fejn jistkennu u ma jingħatalhomx għalf biżżejjed u tajjeb jiġri li jerġgħu joħorfu għat-tieni darba wara li jkunu reġgħu fetħu jbidu.

Papri li jkunu kajmani, ma ġiebux ruħhom biżżejjed, papri deformi, bl-għadma ta' sidirhom imnezza' mill-laħam, b'munqar oħxon u b'għajnejn minfuħin ikun jaqbel li jinqatlu għall-mejda l-għaliex ma jkunux ifendu għall-produzzjoni tal-bajd. Mela min irabbi għandu joqtol għall-mejda l-papri kajmani, iżomm għall-bajd lil dawk li jkunu primi u għandu jagħlifhom tajjeb u bl-abbundanza ftit wara li joħorfu. B'hekk, min irabbihom jintebaħ kemm ikunu jfendu fil-produzzjoni tal-bajd u laħam għall-mejda.

AVVIŻI TAD-DIPARTIMENT

FNIEK KBAR

Għammar il-fniek li għandek mir-razza ta' fniek Flemish Giants li hemm l-Għammieri. Jerfgħu aktar laħam u jaslu għal qatla ma' l-erba' xhur. It-tagħmir tal-fniek isir mingħajr ebda ħlas.

REĠISTRAZZJONI TA' L-UĊUH

Infakkru lil dawk il-bdiewa li għadhom ma irreġistrawx l-uċuh tar-raba' kif ukoll lil dawk kollha, kemm bdiewa kif ukoll mhumiex u li għandhom il-bhejjem (minbarra tjur u fniek) illi jekk ma jmorrux jiktbuhom minnufih fl-Uffiċċju tal-Biedja, Nru. 88, Triq l-Ifran, il-Belt, jittieħdu passi kontra tagħhom skond l-Ordinanza Nru. I tal-1935.

BAJD GHAT-TFAQQIS

Dawk kollha li jixtiequ jiksbu xi tqegħida bajd għat-tfaqqis tat-tiġieġ Suwed Maltin u ta' papri White Campbell għandhom japplikaw lis-Suprintendent tal-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, il-Marsa, bilkitba jew bit-telefon (Central 4942).

XGHIR ĠDID BLA SIFJA

Id-Dipartiment tal-Biedja jħabbar illi introduċa f'Malta xgħir ġdid bla sifja mill-Amerika sabiex isiru esperimenti bih fl-art u l-klima ta' Malta. Dan ix-xgħir huwa tar-razza msejħa COLFESS. Iż-żerriegħa li qegħdin insemmu ġa ġiet ikkultivata fil-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, u l-esperiment irnexxa tassew. Fl-ewwel jiem ta' Frar, il-wiċċ ta' dan ix-xgħir bla sifja kien ġa qed jimla l-frott.

Kull min ikun jixtieq li jara b'għajnejh stess il-wiċċ tassew sabiħ ta' dan ix-xgħir ġdid bla sifja, jista' jasal sal-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, fejn juruh dan il-wiċċ u jagħtuh kull tagħrif ieħor dwaru li jkun ta' ħafna siwi għal min ikun jixtieq jikkultiva minnu fl-istaġun li ġej.

Id-Dipartiment tal-Biedja beħsiebu jfornì minn dan ix-xgħir ġdid lil min ikun jixtieq jikkultiva minnu.

ŻERRIEGHA TAL-BETTIĦ U TAD-DOLLIĦ

Id-Dipartiment tal-Biedja jixtieq jgħarraf li billi kien hawn xi bdiewa li talbu lid-Dipartiment jipprovdilhom żerriegħa tal-bettiħ u tad-dolliħ, dan id-Dipartiment jinsab lest biex igħin ħalli, tinġieb din iż-żerriegħa minn Sqallija kemm-il-darba dawk il-bdiewa kollha li jixtiequ din iż-żerriegħa jirreġistraw il-piż li jinħtieġu mas-Suprintendent tal-Qasam tal-Gvern, l-Għammieri, il-Marsa, jew ma' l-Uffiċjal tal-Biedja, ir-Rabat, Għawdex, mhux aktar tard mill-15 ta' Marzu 1949.

Il-prezz taż-żerriegħa tal-bettiħ u tad-dolliħ ikun ta' madwar £1 ir-ratal.

HAXIX GHAT-TJUR

Il-ħaxix aħdar jagħmel ħafna ġid littjur jekk jintgħalef skond is-sengħa. Mill-ħaxix aħdar it-tjur jieħdu l-karbojdrati, il-minerali u l-vitamini. Barra li l-ħaxix aħdar iżomm lit-tjur f'saħħithom fix-xitwa, huwa jservi wkoll sabiex is-sfura tal-bajda tkun ta' lewn isfar ħamrani. Billi l-ħaxix jiftaħ l-aptit, jekk jintgħalef iżżejjed jagħmel ħsara fil-ħawsla billi t-tjur iħallu l-gwież, jekk jintgħalef ftit wisq il-ħawsla ma taħdemx kif imissha. Jekk il-ħaxix jitħallat mat-tagħsida għandu qabelxejn jitqatta' rqiq u ma jintgħalifx iżjed minn 10 fil-mija tat-tgħasida.

CLUB MALTI TAL-HAMIEM TAL-GIRI

TEMP SABIH INISSEL TIGRIJA SUCCESS

WARA li l-Club Malti tal-Hamiem tal-Giri għadda minn perijodu ta' mistrieħ meħtieġ, beda ħidma ġdida billi organizza tiġrija minn Sirakuża, Sqallija, għal Malta, li fiha ħadu sehem 104 ħamimiet. Il-ħamiem intelaq minn Sirakuża, il-Ħadd, 23 ta' Jannar, 1949.

Minn din it-tiġrija nkisbu riżultati tant tajba li ħadd ma kien jistennihom: 80 tajra reġgħu lura lejn Malta fil-barumbari tagħhom. Iż-żmien li ħadu biex taru minn bogħod ta' 96 mil, kien bejn wieħed u ieħor, siegħa u ħamsin minuta.

Il-ħamiemu li wasal l-ewwel wieħed fMalta, li huwa tas-Sur H.W. Cooper, kien ġa rnexxielu jtir titjira ta' 200 mil minn Trapani, fi Sqallija, għal Malta, xi żmien qabel din it-tiġrija ta' l-aħħar.

Is-Società Gruppo dei Colombieri Romani ħadet ħsieb l-arranġamenti kollha meħtieġa għat-tiġrijiet minn Sqallija u l-Italja. Dik is-Soċjetà rnexxielha dan l-aħħar tikseb il-permessi meħtieġa mill-awtoritajiet lokali sabiex torganizza tiġrija tal-ħamiem minn Malta għal Ruma ma' tul din is-sena.

INKUBATURI IRONCLAD

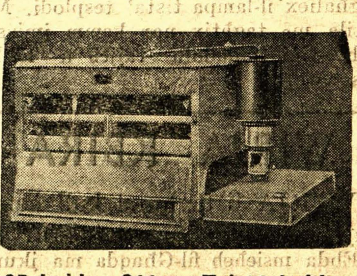

Ta' 25 bajda: £11 — Ta' 50 bajda: £12;
Ta' 100 bajda: £14.
GHALL-KAPSULI, FTEJJEL, TERMOMETRI, RAMMIJIET
U SPARE PARTS OHRA IRRIKORRU
FILGHAXIJA GHAND:
M.C. BORG CARDONA,
65, PRECA STREET — LIJA.

Tagħlim u Tagħrif

PAPRI BL-ELUF!

It-trobbija tal-papri f'Malta ma kibretx kemm jixirqilha. F'pajjiżi oħra, il-papri jingħataw importanza l-aktar kbira speċjalment minħabba l-kwantità ta' bajd li jipproduċu. L-aqwa tliet raġunijiet li għalihom għandhom jitrabbew il-papri huma illi dawn jipproduċu bajd wisq iżjed mit-tiġieġ; li huma jifilħu għall-mard wisq aktar mit-tiġieġ; u li l-papri ma jeħtieġux dik il-kura kollha li hija meħtieġa għat-tiġieġ. Ikun tajjeb wisq li meta jintgħalfu xi qmuħ lill-papri, dawn il-qmuħ jintefgħu fil-ħwat ta' l-ilma u l-papri jieħdu pjaċir wisq itellfu l-qmuħ mill-ilma.

ĦAXIX AĦDAR NEJ

Dan l-aħħar ġie magħruf illi jekk fil-ħaxix jinqatlu s-sustanzi msejħa enżemi, it-tjur ma jieħdux mill-ħaxix is-sustanzi meħtieġa għall-produzzjoni tal-bajd. Meta l-ħaxix jiġi msajjar l-enżemi jinqatlu kollha. Għalhekk l-għalf aħdar nej għat-tjur huwa meħtieġ wisq iżda huwa dejjem meħtieġ ukoll li l-ħaxix nej għandu jitqatta' rqiq sabiex it-tjur jieħdu minnu l-akbar sustanzi għall-produzzjoni tal-bajd.

FEJJAQ L-IRJIEĦ

Wieħed li jrabbi kwantitajiet kbar ta' tiġieġ fl-Ingilterra, irnexxielu jfejjaq kull tiġieġa marida b'xi riħ, billi jagħtiha erba' pilloli taż-żejt tal-ħuta, waħda kuljum. Pilloli taż-żejt tal-ħuta għat-tjur issibu tixtruhom minn ħafna bnadi.

QXUR TAL-PATATA

Ikla tassew tajba u sustanzjuża għall-fniek huwa l-qxur tal-patata li jkun inforna. Agħtu minnu lill-fniek kemm jifilħu jieklu, u wara tħalluhomx neqsin mill-ilma safi u nadif.

INKUBATUR KIESAĦ

Wieħed li kellu l-lampa ta' l-inkubatur ma tagħtix nar biżżejjed, sab l-inkubatur taħt il-gradi ta' sħana meħtieġa. Ħabib tiegħu qallu li dak kien ġej mill-pitrolju ħażin u wissieh biex iżid ftit petrol mal-pitrolju biex il-ftila tagħti n-nar. QATT ma għandu jiżdied petrol mal-pitrolju għaliex il-lampa tista' tesplodi. Meta l-ftila ma tagħtix nar kemm imissha għandha tiġi mnaddfa tajjeb u kollox ikun sewwa.

TJUR JIEKLU L-ĦMIEĠ

It-tjur jieklu l-ħmieġ tagħhom stess, jieklu t-trab u l-ħamrija u kull ma jsibu meta jkunu neqsin minn xi sustanzi meħtieġa. Meta jiġri dan, l-aħjar ħaġa hija li wieħed iżid ftit żejt tal-ħuta mal-għalf tat-tjur.

AGĦŻEL IL-BAJD GĦAT-TFAQQIS

Hija ħaġa ta' importanza kbira li jingħażel sewwa l-bajd għat-tfaqqis qabel ma jitqiegħed fl-inkubatur. Huwa żball kbir li wieħed ikompli t-tqegħida b'xi bajda jew tnejn ħżiena, sabiex it-tilar ta' l-inkubatur jimtela' sewwa u b'hekk il-bajl ma jiċċaqlaqx. Il-bajd għat-tfaqqis la għandu jkun tawwali ħafna u lonqas tond iżżejjed. Jekk il-qoxra tkun donnha xi ftit żejtnija, il-flieles joħorġu aktar b'saħħithom.

BTAN TAL-MAJJALI

Meta majjala li tkun għadha kemm għamlet il-boton tagħha ma tħallix lill-frieħ jerdgħu, dan jiġri minħabba li l-frieħ iniggżulha l-bżieżel bis-snien irqaq tagħhom. Wieħed espert Ingliż, kull meta jitfaċċalu xi każ bħal dan, jaqla' minnufih is-snien tal-ħalib li jkollhom il-frieħ tal-majjali. Jekk żewġ majjali jobtnu flimkien ikun tajjeb ħafna biex jekk jiġri każ li majjala ma jkollhiex bżieżel daqs kemm ikollha frieħ, ikun jista' jingħata xi majjal lill-majjala l-oħra li jista' jkollha boton iċken mill-għadd ta' bżieżel li jkollha jaħdmu.

SERDUK QROQQA

Wieħed li kellu qroqqa ma' seba' flieles ta' xahrejn, fetħet tbid mill-ġdid u għalhekk warrabha. Fil-għaxija ma setax isib is-seba' flieles li kellu magħha; fl-aħħar sab il-flieles taħt serduk li kien qed isaħħanhom qisu l-qroqqa ommhom. Is-serduk baqa 'jieħu ħsiebhom u sidu beħsiebu jinqeda bih f'dan l-istaġun, tant bħala serduk kif ukoll biex jieħu ħsieb il-flieles.

IL-ĦARIFA fit-tjur hija maħkuma minn ħafna ċirkostanzi fid-dewmien tagħha, iżda ġeneralment iddum minn xahrejn sa tlieta.

QATT ma għandek tagħżel sriedek għat-tagħmir qabel ma jkollhom 10 xhur.

TWEĠIB GĦALL-MISTOQSIJIET

Lil **Arthur Spiteri,** minn Ħal Tarxien Tagħrif dwar ħxejjex tal-kċina, kif u me ta għandu jiġi ikkultivat ġa ġie mxanda fil-ħarġa ta' "Il-Bidwi" ta' Ottubru tas sena li għaddiet. 'Il quddiem nerġgħ nxandru xi tagħrif ieħor kif tixtieq int Sejrin nibgħatulek kopja ta' "Il-Bidwi" li semmejnielek.

Lil **Salvu Farrugia,** mill-Ħamrun: I għawwietaq tiegħek huma morda mil marda msejħa Coccidiosis. Din il-mard teqred ħafna tjur iżda tista' tiġi ikku rata bis-Sulphamezatine. Għalhekk nir rikkmandawlek li tinqeda b'din il-medi ċina.

Lil **Toni Farrugia,** mill-Imsida: Il-flieles li qegħdin jogħdbu minn saqajhom jeħtiġilhom li tagħtihom ftit żejt tal-ħu ta mal-għalf tagħhom sabiex jissaħħu Flok żejt tal-ħuta likwidu, hawn ukol pilloli taż-żejt tal-ħuta li tista' tikkura hom bihom.

Lil **N.N.** minn Ħaż-Żebbuġ: Billi l-liġ li semmejtilna dwar il-bejgħ tal-prodott tal-biedja fiha xi ftit irqaqat li jieħdu fit-tul biex jitfissru fi tweġiba f'waqt din ix-xandira, nistednuk li tasal sa l-uffiċċju tal-Biedja, Nru. 88, Triq l-Ifran, il-Belt, fejn jagħtuk it-tifsir kollu li teħtieġ.

Lil **Mrs. Callus,** mill-Ħamrun: Tagħrif fit-tul dwar it-trobbija tal-papri ġa ġie mxandar fil-ħarġa ta' "Il-Bidwi" ta' Lulju tas-sena l-oħra u sejrin għalhekk nibgħatulek kopja ta' lik il-ħarġa.

Dwar it-trobbija tal-wiżż, id-Dipartiment ġa xandar tagħrif fit-tul kemm-il-darba u għalhekk sejrin nibgħatulek dan it-tagħrif. Tagħrif ieħor dwar it-trobbija tat-tjur jibqa' jiġi mxandar regolarment f'din ix-xandira kif ukoll fil-folju tagħna "Il-Bidwi".

Lil **J. Attard,** mill-Ħamrun: Il-fenka tiegħek li għandha xi mard fil-pil ta' ħalqha u mneħirha, tista' tfejjaqha bil-mediċina li jisimha Benzelia.

Dwar is-siġar tal-larinġ li tixtieq tixtri, ikkomunika mas-Suprintendent tal-Ġonna f'Sant Anton jew ċempillu, Telefon Central 4005.

Dwar is-siġra tat-tin naħsbu li l-frott tagħha qed jaqa' billi ma jkunx imdakkar. Iżda jekk inti qed iddakkarha u allura dan ma jkunx il-każ, iktbilna u agħtina t-tagħrif meħtieġ sabiex inkunu nistgħu nagħtuk it-tweġiba meħtieġa.

WIRJA KBIRA TA' TJUR U FNIEK

IL-WIRJA li tagħmel kull sena l-Għaqda Nazzjonali ta' Tjur u Fniek sejra ssir fil-Ġonna ta' Sant'Anton, fis-7 u t-8 ta' Mejju, 1949.

Ebda msieħeb fil-Għaqda ma jkun jista' jikteb l-annimali għall-Wirja jekk waqt il-kitba ma jkollux fuqu l-biljett tas-sħubija għas-sena 1949. Iż-żmien tal-kitba jagħlaq fit-30 ta' April 1949, f'nofs in-nhar. Inwissu lil kulħadd illi l-gaġeġ tal-għasafar ma jistgħux ikunu iżgħar minn 12" x 10" x 8".

Ngħarrfu li din is-sena minbarra t-tjur u l-fniek ta' ġmiel liema bħalu li ġew mill-Ingilterra u minn pajjiżi oħra ser ikun hemm ukoll fil-Wirja għadd kbir ta' klieb ta' l-isbaħ razez. Il-Club Malti tal-Klieb, li huwa fergħa tal-Għaqda Nazzjonali ta' Tjur u Fniek, qiegħed jagħmel ħiltu kollha flimkien mal-Għaqda biex din l-ewwel wirja tal-klieb ġewwa Malta tirnexxi tassew success kbir.

FLIELES MILL-INGILTERRA JIĠU MALTA BL-AJRU

Għal bidu ta' Marzu mistennijin jaslu mill-Ingilterra 5,000 fellus, imqassmin f'erba' mill-aqwa razez ta' tiġieġ, iżda dawn huma ġa mibjugħin kollha. Min irid jixtri xi flieles ta' l-aqwa razez jista' jirreġistra għall-partita li għandha tasal Malta bl-ajru fl-4 ta' April; il-prezz ikun l-istess bħal ta' qabilhom. Dawn il-flieles jitqassmu sa wara l-bieb ta' min ikun irreġistra għalihom dak in-nhar stess li jaslu Malta. Fittxu irreġistraw ħalli tilħqu l-partita ta' l-4 ta' April, għand is-Sur M.C. Borg Cardona.